

บทบาททางด้านการเมืองและการปกครองของสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหามาลา
กรมพระยามำรามปรบัภัย ระหว่าง พ.ศ. 2411-พ.ศ.2429

นางสาวจวีร์รัตน์ เกียรติมาพันธ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต
ภาควิชาประวัติศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พ.ศ.2523

The Political and Administrative Role of Somdej
Chaopha Mahamala Krom Praya Banrapporapuk
during A.D.1868-1886

Miss Jureeratana Kiatunapunta

A Thesis Submitted in Partial Fulfilment of the Requirement
for the Degree of Master of Arts

Department of History

Graduate School

Chulalongkorn University

1980

หัวข้อวิทยานิพนธ์

บทบาททางการเมืองและการปกครองของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
กรมพระยาบวรราชมณี ระหว่าง พ.ศ. 2411 - พ.ศ. 2429

โดย

นางสาวจวีรัตน์ เกียรติมาพันธ์

ภาควิชา

ประวัติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คุณ วรณมูชา สนิทวงศ์ ณ. ออยุธยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปิยนาด นูนนาค

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

สุพรรณิการ์ นูนนาค

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุประคินทร์ นูนนาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ไพรัช พงศ์ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์ วิชาสงศ์ พงศ์บุตร)

ไพรัช พงศ์กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุษกร กาญจนจาวี)

วรณมูชา สนิทวงศ์ ณ. ออยุธยากรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คุณ วรณมูชา สนิทวงศ์ ณ. ออยุธยา)

ปิยนาด นูนนาคกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปิยนาด นูนนาค)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลจากการศึกษาพบว่า สมเด็จพระเจ้าฟ้าหลวงมหาดา กรมพระยาบวรราชมหาราช
ทรงมีบทบาทในฐานะผู้สนองพระบรมราชโองการที่ทรงไว้วางพระราชหฤทัยให้ดำรง
ตำแหน่งผู้สำเร็จราชการฝ่ายพระราชสำนักและอธิบดีกรมวัง ซึ่งหน้าที่นี้เปรียบเสมือน
"พ่อบ้าน" ของพระมหากษัตริย์ และยังทรงจัดระบบราชสำนักให้สอดคล้องกับการบริหาร
ราชการแผ่นดิน ส่วนในฐานะอธิบดีกรมพระคลังมหาสมบัติ ทรงปรับปรุงระบบการคลัง
ให้มีระเบียบแบบแผนขึ้น นอกจากนั้นในตำแหน่งเสนาบดีฝ่ายสมุหนายก ทรงมีส่วนช่วยให้
ความสัมพันธ์ระหว่างหัวเมืองฝ่ายเหนือกับกรุงเทพฯ เป็นไปอย่างราบรื่น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2

Thesis Title The Political and Administrative Role of Somdej
Chaopha Mahamala Krom Praya Bamrapporapak during
A.D.1868-1886

Name Miss Jureeratana Kiatumapunta

Thesis Advisor Assistant Professor Khun Warunyupa Saitwong Na
Ayudhya
Assistant Professor Piyanart Bunnag.

Department History

Academic Year 1979.

Abstract

During the beginning of the reign of King Rama V, Somdej Chaopha Mahamala Krom Praya Bamrapporapak took an important role in the political way because he could get along with King Rama V and Chao Praya Srisuriyawong. Including with his harmless behaviour and his educational background which was fit in his position as the Royal Court Regent in Regency period. Therefore, his role was quite meritorious to study

This study concerns the role of Somdej Chaopha Mahamala Krom Praya Bamrapporapak in politics and at the Royal Court from the reign of King Rama III to King Rama V. (1868-1886 A.D.) and includes an analysis of his works, which reflected his role as an administrator.

The research finding is that Somdej Chaopha Mahamala Krom Praya Bamrapporapak was the person trusted by the King to be the

Royal Court Regent and the court Department-Head which were similar to the "Houshold Keeper" of the King; he arranged the Court-System in accordance with the administration. Furthermore, as the Department Head of Finance he adjusted the Department of Finance to be in good orders: In addition for the role of the August Minister, he had an important role in making the good relations between the northern provinces and Bangkok.

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่องบทบาททางด้านการเมืองและการปกครองของสมเด็จพระเจ้าฟ้าพ้ามหาดา
กรมพระยามหาธรรมราชาธิราชระหว่าง พ.ศ. 2411 - 2429 นี้ ผู้เขียนต้องประสบกับปัญหามากมาย
ในการค้นคว้าและการวิจัย อย่างไรก็ตามวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ก็สำเร็จลงด้วยดี

นอกจากนั้น การวิจัยเรื่องนี้มีความสมบูรณ์มากขึ้นด้วยคำแนะนำ ในด้านเอกสาร ความ
ช่วยเหลือต่างๆ ตลอดจนการตรวจแก้ไขข้อบกพร่องในการเขียนด้วยความสุภาพและเอาใจได้
จาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คุณ วรณยุพา สนิทวงศ์ ณ.อยุธยา และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
มียานาถ มุนานาค ผู้เขียนรู้สึกซาบซึ้งในน้ำใจของอาจารย์ทั้ง 2 ท่านเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบ
พระคุณมา ณ. ที่นี้และผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ วิลาศวงศ์ พงศ์บุตร และ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร กาญจนจारी ที่กรุณาตรวจแก้วิทยานิพนธ์นี้ พร้อมทั้งให้คำแนะนำ
อันมีค่า

ขอกราบขอบพระคุณ หม่อมหลวง ปิ่น มาลากุล ซึ่งได้ส่งเสริมการวิจัยดังกล่าว พร้อม
ทั้งมอบทุนเพื่อช่วยเหลือในการวิจัยครั้งนี้

สำหรับพระคุณของพ่อและแม่ผู้มีน้ำใจรอคอยความสำเร็จของผู้เขียนด้วยความห่วงใย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
บทที่	

บทนำ.....	1
บทที่ 1 ภูมิหลังและการเข้าสู่วงราชการของ สมเด็จพระยามัจริยมนตรี (พ.ศ. 2362 - 2429).....	4
บทที่ 2 บทบาทของสมเด็จพระยามัจริยมนตรี กรมพระยาบวรวิสุทธิวงศาตย์ (พ.ศ. 2411 - 2429)	34
บทที่ 3 บทบาทของสมเด็จพระยามัจริยมนตรี กรมพระยาบวรวิสุทธิวงศาตย์ ในตำแหน่งอธิบดีกรมพระคลังมหาสมบัติ (พ.ศ. 2411-2429)	83
บทที่ 4 บทบาทของสมเด็จพระยามัจริยมนตรี กรมพระยาบวรวิสุทธิวงศาตย์ ในตำแหน่งสมุหนายก (พ.ศ. 2421-2429).....	114
บทสรุป.....	141
บรรณานุกรม.....	145
ภาคผนวก.....	158
ประวัติการศึกษา.....	162